

vleesch, eieren; met het toedienen van laatstgenoemde eiwithoudende spijzen ga men echter langzaam te werk. Krijgt men hiermede nog geen regelmatige ontlasting, dan neme men agar, echter niet in den vorm van reguline, cellulosine en andere, die altijd een beetje cascara sagrada bevatten en derhalve hier kwaad doen (zij werken bij den atonischen vorm van verstopping nuttig), maar met wat belladonna; schrijver gebruikt daarvoor een door de centraalapotheek te Milaan bereid praeparaat, eufocol. Bij voorkeur geeft hij echter eerst nog coreine. Het is raadzaam het belladonna-praeparaat in keratinepillen te geven, opdat deze niet reeds in de maag oplossen. Zeer nuttig zijn ook olielavementen (250—300 gr.), sonde 30 cM.; zeer slecht werken grootere water- of zeeplavementen. Wil men geneesmiddelen tegen de rotting geven, dan late men die middelen na, die prikkelen, zooals calomel, omdat die juist weer aanleiding geven tot afscheiding van eiwithoudende vloeistof, wat wij willen vermijden, maar geve salicylpraeparaten: salicylas bismuthi als er diarrhoe bestaat, salicylas magnesii, eventueel met wat magnesia usta als er verstopping is. Voorts noemt schrijver yoghurt, eventueel kephyr. Hoofdzaak is, dat veel koolhydraten en weinig eiwit worden gegeven. Tenslotte geeft schrijver nog een diëet aan, dat naar bovengenoemde grondregelen is samengesteld, wijst hij op de wenschelijkheid van een versterking van het zenuwstelsel dier zieken en op den gunstigen invloed van plaatselijke warmte.

GIOVANNI CAVINA. *Ulcera gastrica e dolori intercostali*. — Mededeeling van een door lijkopening bevestigd geval van zweer in de kleine bocht van de maag, waarbij intercostaalpijnen eveneens een op den voorgrond tredend verschijnsel waren. Zoowel de maag- als de intercostaalpijnen traden meer dan drie uren na den maaltijd op. De laatste zijn van reflectorischen aard; voor den weg, dien zij volgen geeft schrijver een schematische tekening.

FRANCESCO GIUGNI. *La febbre dei tre giorni o febbre da pappataci*. — Overzicht van de aetiologie, de verschijnselen, de prophylaxis en de behandeling van deze onder verschillende benamingen beschreven ziekte met literatuuropgave.

ARISTODENO SBROCCHI. *L'insonnia nei cardiaci*. — Overzicht van de oorzaken der slapeloosheid bij hartlijders, dat niet in een kort referaat is weer te geven.

WOLFFENSBERGER.

BOEKAANKONDIGINGEN.

Leerboek der venerische ziekten, door S. MENDES DA COSTA, buitengewoon hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam. Met 91 afbeeldingen tusschen den tekst. Haarlem. De erven F. BOHN, 1914. Prijs f 10.—; geb. f 11.50.

Na eerst de Nederlandsche geneeskundige literatuur in 1901 met zijn (in samenwerking met dr. A. N. VAN PRAAG geschreven) leerboek der dermatologie en in 1910 met zijn in meer beknopten vorm geschreven leerboek van de huidziekten en haar behandeling verrijkt te hebben, heeft thans prof. MENDES DA COSTA een leerboek der venerische ziekten het licht doen zien.

Het boek werd, blijkens het voorwoord, reeds lang geleden in bewerking genomen, doch de uitgave werd door de ingrijpende veranderingen van meeningen der laatste jaren vertraagd. Thans, nu voorloopig de storm der ontdekkingen gekalmeerd schijnt, achtte de

hoogleeraar den tijd gekomen om zijn aantekeningen in boekvorm te laten verschijnen.

Het werk is verdeeld in twee deelen, waarvan het eerste de syphilis en het tweede de niet-syphilitische venerische ziekten behandelt. In overeenstemming met de wijze, waarop de schrijver vroeger de dermatologische leerstof heeft bewerkt, bestaan verder beide deelen uit een algemeen en bijzonder gedeelte. In het algemeen gedeelte over syphilis werpt de schrijver een blik op de geschiedenis dier ziekte en den ontwikkelingsgang der syphilidologie, waaraan zich ongedwongen een overzicht over de nieuwe ontdekkingen op dit gebied en haar groote praktische beteekenis aansluit. Hoofdstukken over het verloop, de algemeene prognose en behandeling der ziekte volgen, terwijl verder dit gedeelte beschouwingen over de individueele prophylaxis en bestrijding der venerische ziekten als volksziekten bevat.

In het bijzonder gedeelte volgt dan de bespreking van de verschijnselen, waarmede de invasie van het syphilisgift vergezeld gaat, en de manifestaties der ziekte in de verschillende organen. Zoowel aan de beschrijving der gewone klinische verschijnselen als aan de zeldzamer voorkomende vormen en complicaties is groote zorg besteed. Uitvoerig is ook in dit leerboek de syphilis der inwendige organen geschetst. Prof. RUITINGA verleende hierbij zijn gewaardeerde medewerking.

Op overeenkomstige wijze als in het eerste deel geeft de schrijver in deel II eerst in een algemeen gedeelte een schets van de geschiedenis der gonorrhoe en bespreekt hij het onderzoek en de localisatie der gonococcen, terwijl in het bijzonder gedeelte de speciale pathologie en therapie der gonorrhoeïsche aandoeningen behandeld worden. Hierop volgt de bespreking van *ulcus molle*, *condylomata acuminata* en *balanitis*, terwijl aan het slot in een naschrift nog enkele beschouwingen aan het tegenwoordig standpunt der salvarsaanbehandeling gewijd worden. Het boek is met groote degelijkheid en zaakkennis bewerkt. Dit geldt zoowel voor de bespreking van de begintijdperken der syphilis als van de in latere stadia optredende aandoeningen. Ook aan de behandeling der verschillende door den gonococcus veroorzaakte processen werd veel zorg besteed. De schrijver heeft getracht door talrijke afbeeldingen tusschen den tekst de klinische beschrijving te verduidelijken. Gekleurde platen konden, jammer genoeg! niet opgenomen worden. Voortreffelijk uitgevoerde gekleurde afbeeldingen zijn kostbaar en de oplaag van een in het Nederlandsch geschreven leerboek schijnt voor die onderneming niet groot genoeg te zijn. Toch kunnen de afbeeldingen naar teekeningen en photographieën bij de beschrijving van verscheidene afwijkingen goede

diensten bewijzen. De schrijver heeft het goede denkbeeld gehad om na alle belangrijke hoofdstukken de geraadpleegde literatuur te vermelden, wat de waarde van het boek verhoogt.

Ik geloof dan ook, dat dit leerboek, *up to date* als het thans, na een veelbewogen tijd op venereologisch gebied, voor ons ligt, aan praktiseerende artsen en studenten in de geneeskunde belangrijke diensten bewijzen kan. Hiervoor pleiten de zorgvuldige bewerking van het boek door een schrijver van veel ervaring, zoowel als de ingrijpende praktische betekenis van de daarin behandelde ziekten.

M. S. GUTTELING.

ROBERT MEYER und ERNST SCHWALBE, *Studien zur Pathologie der Entwicklung*. Eerste deel, derde aflevering. Jena. GUSTAV FISCHER. 1914. Prijs 12 mark.

In deze derde aflevering vinden wij vooreerst een mededeeling van referent over een kyste van de primaire oogblaas, waarvan de bijbehorende microfoto's goed zijn gereproduceerd.

Vervolgens komt de beschrijving van een hypognathus bij het schaap door P. FULDE; bij een lam bestond onder het rechter oor een overtollige mond, die bij het eten meehapte; toen het dier $\frac{3}{4}$ jaar was, is de kop door FULDE anatomisch onderzocht. De overtollige mond bezat een rudimentaire onderkaak met twee snijtanden; de mondholte eindigde in de diepte blind en hing dus niet samen met slokdarm, pharynx of mondholte van den drager. Van den m. risorius santorini, den m. digastricus en den m. tragicus auriculae gingen er spierbundels heen. Ter vergelijking kon FULDE nog bij twee exemplaren uit de Rostocker anatomie het uitwendig onderzoek verrichten, zonder dat dit veel belangrijks opleverde. Uit zijn literatuuropgave blijkt, dat de misvorming alleen bij schapen is waargenomen, dat de rudimentaire mondholte soms samenhangt met de pharynxholte van den drager, dat het aantal der snijtanden niet altijd twee, maar soms drie of één bedraagt, en dat de bovenkaak steeds ontbreekt. FULDE beschouwt de misvorming als een asymmetrisch dubbelmonstrum, waarbij de parasiet (in casu de overtollige mond) is bevestigd tusschen kop en hals van den autosiet; zij staat dus in tusschen den epignathus (parasiet aan de schedelbasis van den autosiet bevestigd en veelal uit diens mond hangend) en den epigastrius (parasiet, boven den navel aan epigastrium, borst of halsstreek van den autosiet bevestigd). De naam hypognathus is van JOLY. Formeele en causale genese geven hier groote moeilijkheden.

VON MOSER onderzocht de tanden in twee dermoiedkysten van den eierstok, met het oog op de vragen, of zij tot de eerste of tot de tweede dentitie zouden moeten worden gerekend, of er melktanden